

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ЯК СКЛАДОВА НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Нагальною потребою сьогодення в напрямі розбудови України як демократичної правової держави є покращення якості законодавства та практики його застосування. У Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року одним із видів неправомірної вигоди передбачено *нематеріальні активи* як право власності на результати інтелектуальної діяльності, зокрема промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном і майновими правами платника податку, зокрема набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.

Нематеріальні активи (Intangible Assets) – це активи, які не мають фізичної дотикової форми, наприклад, захист, забезпечений страховкою, або ціна фірми (гудвіл). Гудвіл (вартість ділової репутації) – нематеріальний актив, вартість якого визначають як різницю між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання найкращих управлінських якостей, позиції домінування на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Придбаний або отриманий нематеріальний актив визнають, якщо є ймовірність одержання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигод, пов'язаних із його використанням, і його вартість може бути достовірно визначена.

Активи (Assets) – усе, чим володіє [підприємство](#) (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та [майно](#)). Виокремлюють три *види активів*: 1) оборотні активи – готівка та кошти, запаси, які можуть бути досить швидко трансформовані в готівку (здебільшого, протягом року); 2) [основні засоби](#) з довгим терміном служби, що використовує підприємство під час виробництва товарів і послуг (наприклад, будівлі, споруди, земля, обладнання); 3) інші активи, які охоплюють такі [нематеріальні активи](#), як [патенти](#) і [торгові знаки](#) (що не мають натурально-речової форми, але цінні для підприємства), капіталовкладення в інші компанії або довготермінові [цінні папери](#), «витрати майбутніх періодів» і різні інші активи (залежно від профілю того чи іншого підприємства).

Актив є ідентифікованим, якщо він: а) може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду чи обміняти індивідуально або разом із пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це; б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань.

У пункті 145.1.1. ст. 145 та пункті 14.1.40 ст. 14 Податкового кодексу України визначено такі *групи нематеріальних активів*: права користування природними ресурсами; права користування майном; права на комерційні позначення, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті; права на об'єкти промислової власності; авторське право та суміжні з ним права; інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо); гудвіл (вартість ділової репутації), вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу.

Не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат звітного періоду, в якому їх здійснено, витрати на: дослідження, підготовку і перепідготовку кадрів, рекламу та просування продукції на ринку, створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини, підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків).

Придбані (створені) нематеріальні активи зараховують на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається із ціни (вартості) придбання, мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням і доведенням до стану, придатного для використання.

Первісну вартість нематеріальних активів збільшують на суму витрат, пов'язаних з удосконаленням цих нематеріальних активів і підвищенням їхніх можливостей, терміну використання, які сприятимуть збільшенню первісно очікуваних майбутніх економічних вигод.

Слід розглянути *групи нематеріальних активів*. Згідно зі стандартами бухгалтерський облік нематеріальних активів ведуть щодо кожного об'єкта за такими групами:

1) права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо);

2) права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);

3) права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

4) права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, зокрема ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

5) авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

б) інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

У балансі суму нематеріальних активів відображають у складі необоротних активів за залишковою вартістю, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумою накопиченої амортизації.

Таким чином, *нематеріальні активи* – це законодавчо визнані необоротні активи підприємства у вигляді різних прав, що мають цільове призначення, реальну вартість і здатні приносити їхньому власникові (користувачеві) прибуток або іншу користь.